

Справа «Лерой проти Франції» ("Leroy v. France")

У рішенні, ухваленому 2 жовтня 2008 року у справі *«Лерой проти Франції»*, Суд постановив, що:

- не було порушення ст. 10 Конвенції стосовно факту засудження заявника за співучасть у потуранні тероризму;
- було порушено ч. 1 ст. 6 Конвенції, яке виявилось у ненаданні заявнику для ознайомлення доповіді судді-доповідача у справі у Касаційному суді.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд дійшов висновку, що сам факт визнання порушення права становить достатню компенсацію моральної шкоди, якої зазнав заявник. Поряд з цим Суд призначив сплатити заявнику 1 000 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявник Деніс Лерой є громадянином Франції, народився 1966 року і мешкає у м. Бейон (Франція). Він є художником-карикуристом і обслуговує різні періодичні видання, зокрема щоденну баскську газету "Ekaitza", головна редакція якої знаходиться у м. Бейон.

11 вересня 2001 року заявник подав до редакторського відділу газети "Ekaitza" малюнок, що зображав напад на вежі-близнюки Світового торговельного центру в Нью-Йорку. Заголовок малюнку пародіював рекламний слоган одного з відомих трогових брендів: «Ми всі мріяли про це... Хамас зробив це». Цю карикатуру було опубліковано у випуску газети від 13 вересня. У наступному випуску газета опублікувала витяги з поштових та електронних листів, котрі надійшли від читачів у відповідь на згадану карикатуру.

Зрештою проти заявника та головного редактора газети було порушено кримінальну справу за звинуваченнями у потуранні тероризму.

У січні 2002 року суд визнав заявника та головного редактора винними та призначив їм сплатити штраф у розмірі 1500 євро, а також опублікувати рішення суду власним коштом у газеті “Ekaizta” та двох інших газетах. У вересні 2002 року це рішення було підтримане Апеляційним судом. Суд, зокрема, відзначив, що «заявник прямо вказав на масові атаки у Нью-Йорку, приписав організацію нападу відомій терористичній групі та у своїй роботі ідеалізував цей напад через використання слова «мрія», прославляючи таким чином акт смерті». Власне, зазначені обставини дозволили суду дійти висновку, що «автор виправдовує тероризм, ототожнює себе з використанням в атаках способом руйнування (завдяки вживанню займенника «ми»), представляє результат нападу як звершення мрії та зрештою непрямо заохочує потенційного читача позитивно оцінити успішне здійснення злочинного акта».

Касаційний суд відмовив заявнику у задоволенні його скарги з питань права.

Зміст рішення Суду

Спираючись на ст. 10 Конвенції, п. Лерой скаржився на засудження його за потурання тероризму. Крім цього, він стверджував про несправедливість судового розгляду у Касаційному суді, зазначаючи про порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Суд відзначив, що засудження заявника означало втручання у здійснення його права на свободу вираження поглядів. Це втручання було передбачено законом і відповідало кільком законним цілям, а саме: підтриманню громадської безпеки та запобіганню заворушенням і злочинам, з огляду на вразливість характеру протидії тероризму. Отож, залишалося визначити, чи це втручання було «необхідним у демократичному суспільстві».

Суд відзначив, що трагічні події 11 вересня 2001 року, котрі стали центром авторської уваги, призвели до глобального хаосу. А відтак ці

події, як справа загального значення, стали предметом суспільного обговорення.

Заявник стверджував, що національні суди відкинули його справжній намір, котрий ґрунтувався на його політичних переконаннях. Адже карикатура виражала антиамериканські настрої автора і його заперечення американського імперіалізму. Суд, втім, зі свого боку, зауважив, що малюнок не обмежувався критикою американського імперіалізму, але й підтримував та виражав спрямованість на його зруйнування. Такої оцінки Суд дійшов на підставі заголовку до карикатури, який демонстрував, що автор виражає моральну підтримку тим, кого він вважав організаторами атак 11 вересня 2001 року. Обраний заявником спосіб висловлювання свідчив, що автор схвалює насильство, вчинене над тисячами людей, і тим самим принижує гідність потерпілих.

Хоча національні суди і не взяли до уваги наміри заявника, вони, однак, проаналізували, чи контекст справи та суспільний інтерес виправдовували певний ступінь провокації чи перебільшення. У зв'язку з цим Суд зауважив, що специфічні обставини справи підсилювали важливість вчинку заявника, і сам автор, на думку Суду, мав це усвідомлювати. Це був, зокрема, факт подання до редакції п. Лероєм малюнку саме у день нападів, також факт його опублікування вже 13 вересня без жодних застережень з боку автора щодо форми представленого матеріалу. Суд підкреслив, що, власне, день опублікування був тією обставиною, що посилював відповідальність автора за зміст його коментування відповідних подій, навіть за їх підтримку, виходячи як із журналістської, так і з художньої перспективи. До того ж, вплив такого повідомлення у політично вразливому регіоні – у Країні Басків – не міг залишитись непоміченим. На думку Суду, обмежений наклад газети не мав істотного значення у цій ситуації. Адже опублікування карикатури спровокувало певні настрої з боку

громадськості, які здатні були призвести навіть до насильства, а відтак до порушення громадського порядку в регіоні.

Тому Суд дійшов висновку про те, що підстави, якими національні суди обґрунтували рішення про засудження заявника, були «належними та достатніми».

Насамкінець Суд вирішив, що застосована до заявника міра покарання не була непропорційною до законної цілі, яка при цьому ставилася. У своїй оцінці Суд передусім взяв до уваги помірний характер застосованого покарання та обставини опублікування малюнку в газеті. Отож, Суд постановив про відсутність порушення ст. 10 Конвенції.

Стосовно питання про порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції Суд вказав, покладаючись на своє прецедентне право, на факт ненадання заявнику доповіді судді-доповідача, котрий готував справу у Касаційному суді. Суд постановив, що цей факт становив порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції. Суд також вирішив, що не було необхідності розглядати окремо скаргу заявника щодо ненадання йому інформації про час та дату слухання справи у Касаційному суді.